

Nr 301.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen m. m.; given Stockholms slott den 16 april 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag ej mindre till lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen än även till lag om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4, 8 och 12 §§ i 20 kap. strafflagen skola — 4 och 12 §§ i nedan angivna delar — erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Var, som stjälar gods eller penningar över trettio riksdaler, dömes, för stöld, till straffarbete i högst sex månader, där ej annorledes här nedan stadgat är. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till två år höjas: äro de synnerligen mildrande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Går värdet ej över trettio riksdaler; då skall, där ej gärningen efter 4, 6, 8 eller 9 § bör annorledes anses, för snatteri dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §.

Den, som å skog eller mark, däri han ej äger del eller den han ej innehaver eller äger rätt att nyttja, olovligen fäller träd, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller, i sådant uppsåt, olovligen tager, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, ändå att han det icke bortfört, ansedd såsom hade han stöld förövat, där värdet går över trettio riksdaler. Går det ej över trettio riksdaler; vare lag, som i 24 kap. sägs.

4 §.

Till straffarbete — — — annans egendom.

Går i fall, varom i denna § förmäles, värdet av det tillgripna ej över trettio riksdaler; skall ändå för stöld dömas, efter ty nu sagt är; dock må, i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

8 §.

Varder någon, under en lagföring, förvunnen att hava å särskilda ställen eller tider förövat snatteri; skall han, där det tillgripnas sammanlagda värde överstiger trettio riksdaler, för stöld straffas.

Går sammanlagda värdet ej över trettio riksdaler; straffes efter ty i 4 kap. 3 § stadgat är.

12 §.

Den som — — — därtill begått.

Ej må vad nu stadgat är tillämpas för delaktighet i brott efter 2 §, då värdet av det, varmed brottslig befattning tagits, ej går över trettio riksdaler.

*Bilaga.***Förslag**

till

Lag**om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.**

Härigenom förordnas, att 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skall, i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

166 §.

Var som å valplatsen stjal från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes till straffarbete i högst fyra år. Går värdet av det tillgripna ej över trettio kronor, skall ändå för stöld dömas, efter ty nu är sagt; dock må i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

Lag samma — — — — i kriget stupat.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 12 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde fångvårdsstyrelsens den 14 mars 1918 dagtecknade, till Kungl. Maj:t ställda skrivelse angående *förhöjning av värdegränsen emellan stöld och snatteri.*

Härvid yttrade departementschefen:

»I förevarande skrivelse har fångvårdsstyrelsen anfört följande: Då 1864 års strafflag antogs och därvid i 20 kap. 1 § infördes den bestämmelsen, att, om vid olovligt tillgrepp värdet av det tillgripna icke ginge över femton riksdaler, gärningen skulle anses för snatteri, avsågs tydligen härmed att det svårare stöldstraffet borde drabba allenast den, som genom stöld berövat en annan något av mera betydande eko-

Fångvårds-
styrelsen.

nomiskt värde. Beloppet femton riksdaler valdes med hänsyn till dess dåvarande köpkraft. Under de mer än femtio år, som förflutit sedan denna bestämmelse tillkom, har en synnerligt stor förskjutning i penningens köpförmåga inträtt med sådan påföljd, att för närvarande mången, som olovligen tillgriper ett föremål, vilket enligt lagstiftarens mening haft vida ringare värde än att dess tillägnande bort föranleda stöldstraff, dock måste dömas till sådant straff i stället för att få försona sin gärning såsom snatteri.

Enligt styrelsens mening ligger häri en uppenbar oegentlighet. Tidsutvecklingen har medfört ett skärpande av lagens innebörd i strid emot lagstiftarens mening. Denna oegentlighet har i sin ganska avsevärda mån bidragit till en hastigt tilltagande ökning i deras antal, som hava att undergå frihetsstraff. Tillgreppet till exempel av en del förr såsom nästan värdelöst betraktat metallskrot, vilket mångenstädes ligger öppet åtkomligt, medför nu dom till straffarbete.

I betraktande av det ur social synpunkt beklagliga däri, att flera personer än lagstiftaren avsett, ej minst bland ungdomen, ådraga sig olyckan av straffarbete eller urbota fängelse i stället för böter, och detta till följd av ett allmänt verkande fall av penningvärdet, har styrelsen, som ansett tidsutvecklingen snarare kräva lindring än skärpning i de för ett halvt sekel sedan träffade straffmåttan, hemställt, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle finna skäligt snarast möjligt föreslå riksdagen antagandet av sådan ändring i gällande bestämmelser rörande stöldvärdet, att gränsen mellan snatteri och stöld höjes från 15 till 30 kronor.

Professor
Thyrén.

På grund av Kungl. Maj:ts remiss har professorn J. C. W. Thyrén, såsom förordnad att verkställa viss utredning rörande strafflagstiftningen, avgivit utlåtande i ärendet. I utlåtandet har professor Thyrén förklarat sig medgiva riktigheten av styrelsens påpekande, att, i anseende till penningvärdets starka fall, åtskilliga tillgrepp, som enligt lagstiftarens uppfattning år 1864 borde utgöra snatteri, nu komma att bestraffas såsom stöld. Denna reflektion — yttrar professor Thyrén vidare — har också medfört, att en och annan strafflag, som opererar med en något liknande gräns, under senare åren höjt densamma. De viktigaste exemplen äro österrikiska strafflagen av 1852, där gränsen år 1910 höjdes från ett värde av 50 till 200 österrikiska kronor, och den ungerska strafflagen av 1878, där gränsen år 1908 höjdes från ett värde av 100 likaledes till 200 österrikiska kronor.

Å andra sidan är emellertid, enligt professor Thyréns mening, denna premiss icke i och för sig tillräcklig att avgöra frågan. Man bör även — och framför allt — tillse, i vad mån ifrågavarande indelnings-

grund är principiellt berättigad och vilka praktiska olägenheter, som kunna anses följa av bibehållandet av nuvarande gräns.

I förra avseendet erinras, att i allmänhet endast äldre lagstiftning använder en indelningsgrund, jämförlig med den svenska strafflagens. Härvid äro att märka följande strafflagar: den grekiska av 1834, som straffar tillgrepp, ej över 20 drachmer (francs) i värde, med arrest eller låga böter; den nyssnämnda österrikiska, vars värdegräns ju nyligen höjts, men som belägger all tjuvnad utan hänsyn till värdet med urbota straff; den ungerska, som i nyssnämnda hänseenden överensstämmer med den österrikiska, men tillika vid all tjuvnad stadgar förlust av politiska rättigheter; den spanska av 1870 och den portugiska av 1886; den finska av 1889, som, i 28 kap. 1 §, väsentligen ansluter sig till den svenska. Hit höra slutligen två lagar av modernt snitt: den bulgariska av 1896, som uppställer en gräns av 30 francs samt alltid stadgar frihetsstraff; den ryska av 1903, som uppställer en gräns av en halv rubel; emellertid straffas även tillgrepp under denna gräns med frihetsstraff. Inom hela denna grupp av lagar — förutom den svenska, den finska och den grekiska — är tjuvnad urbota, vare sig det gäller större eller mindre värde; därvid dock är att märka, att tiden för frihetsstraff kan gå ned ända till en dag.

Andra lagar använda i det hela icke värdet såsom indelningsgrund. Dit höra den franska lagen av 1810, den belgiska av 1867, den nederländska av 1881 samt den italienska av 1889. Även i engelsk rätt användes värdet endast till ett slags avgränsning mellan stöld och åverkan. Om dessa lagar utom den nederländska gäller, att tjuvnad är urbota.

Slutligen hava några strafflagar genomfört den tanke att avskilja ett mindre straffbart område med hänsyn till på en gång handlingens motiv med mera samt det tillgripnas värde. Hit höra först och främst den tyska lagen av 1871, som i § 370: 5 stadgar straff av böter intill 150 mark eller *Haft* för den som tillägnar sig närings- eller njutningsmedel av obetydligt värde eller i ringa mängd till omedelbar förbrukning. Liknande bestämmelse är given i den norska lagen av 1902, § 262, då det tillgripnas värde ej överstigit 5 kronor, straffet är där böter eller fängelse intill 6 månader. Motsvarande stadgande återfinnes i den danska lagen av 1866, § 235. — De nu aktuella strafflagsförslagen gå samt och synnerligen denna väg: det tyska förslaget av 1909 och *Gegenentwurf* av 1911; det österrikiska förslaget av 1912, det danska kommissionsförslaget av 1912 och professor Torps förslag av 1917; det schweiziska förslaget av 1916.

Skälen varför den abstrakta värdegränsen sålunda inom den mo-

derna lagstiftningen alldeles uppgivits, torde — yttrar professor Thyrén vidare — ligga i öppen dag. Det tillgripnas värde kan ofta bero på en ren tillfällighet; tillgrepp av ett mindre värde innebär ofta, såsom den norska lagens motiv uttrycka sig, ett försök till tillgrepp av ett större; ett mindre tillgrepp från en fattig familj kan ofta vara objektivt skadligare och subjektivt mera fördömligt än ett större tillgrepp från en förnögen person o. s. v. Att däremot mildare bedöma de fall, som i någon mån närma sig till nödområdet, överensstämmer ju väl med den moderna straffrättens allmänna principer.

Skulle således en ändring nu göras i denna punkt, anser professor Thyrén densamma obetingat böra bestå, icke i en mekanisk höjning av värdegränsen till mer eller mindre motsvarighet mot penningvärdet vid lagens tillkomst, utan uti en reform i den moderna lagstiftningens riktning. En annan fråga är, om en sådan reform är mera trängande än mången annan reform inom strafflagen. Efter nämnda lags tillkomst har institutet villkorlig dom införts och nyligen en väsentlig utvidgning ifrågasatts, vilken väl snart torde komma till stånd; ävenså har i ganska stort — nyligen starkt ökat — omfång tillfälle beretts att, ifråga om ungdomliga förbrytare, i stället för ådömande av straff förordna om tvångsuppfostran. Praktisk betydelse i någon högre grad hava därför knappast andra fall än de, där med hänsyn till brottets beskaffenhet varken villkorlig dom eller tvångsuppfostran böra ifrågakomma. Men för sådana fall torde det mera sällan kunna befinnas oskäligt, att ett tillgrepp överstigande 15 kronors värde belägges med en månads fängelse, vilket är minimum för första resan stöld vid synnerligen mildrande omständigheter, helst värderingen notoriskt plägar vara mycket låg och, med riktig tolkning av lagen, ingen bör dömas för stöld, som icke själv insett, att värdet överstiger 15 kronor. Att exempelvis, såsom styrelsen anført, metallskrot förut betraktats såsom värdelöst, bör icke inverka, då inculpaten i i alla fall vet, att det nu har högt värde.

Därest en ändring redan nu skulle göras på ifrågavarande punkt av strafflagen, bör den alltså, enligt professor Thyrens mening, icke bestå i ett mekaniskt höjande av värdegränsen utan fastmera gå i förut antydda, av samtliga moderna strafflagsförslag representerade riktning. Emellertid anser professor Thyrén tillräckliga skäl icke finnas att för det närvarande företaga en sådan ändring, vilken, i betraktande av strafflagens tjugonde kapitelns beskaffenhet i övrigt, torde medföra icke alldeles obetydliga tekniska svårigheter.

Departement-
schefen.

För min del har jag icke bildat mig något bestämt omdöme i frågan, vilken princip vid den blivande fullständiga strafflagsreformen lämp-

ligen bör läggas till grund för en indelning av tillgreppsbrotten. Att den i gällande lag tillämpade rent mekaniska värdeprincipen, som lämnar de psykologiska förhållandena utan hänsyn, icke är lämpad för en modern lagstiftning, synes mig visserligen vara klart, men då en förändring av denna princip, bortsett från den vittutseende innebörden av en sådan ändring, jämväl, såsom professor Thyrén anmärkt, torde medföra icke obetydliga tekniska svårigheter, lär det vara lämpligt att uppskjuta den principiella omläggningen av reglerna angående snatteri till den genomgripande strafflagsreform, som, enligt vad är att hoppas, icke skall låta allt för länge vänta på sig.

Det av fångvårdsstyrelsen framställda förslaget däremot innebär icke någon principiell förändring av nu gällande bestämmelser utan avser endast att för nuvarande tidsförhållanden bringa lagen i överensstämmelse med sitt ursprungliga innehåll. Det synes mig också uppenbart, att man genom att nu genomföra den av fångvårdsstyrelsen föreslagna ändringen icke skulle i minsta mån föregripa den blivande principreformen på tillgreppsbrottens område. Då tillika de av fångvårdsstyrelsen anförda sociala grunderna för förslaget synas mig synnerligen behjärtansvärda, och då de gällande reglerna rörande snatteri för närvarande på grund av penningvärdets fall måste anses synnerligen illa avvägda, anser jag mig icke böra underlåta att upptaga det av fångvårdsstyrelsen framställda förslaget. Jag har fördenskull låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen ävensom förslag till lag om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.»

Departementschefen uppläste härefter de sålunda anmälda lagförslagen, vilka finnas såsom bilagor fogade vid detta protokoll, och hemställde, att Kungl. Maj:t behagade för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmåler, genom utdrag av protokollet över desamma inhämta lagrådets utlåtande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Vid protokollet:

Henry Lindberg.

*Bilaga.***Förslag**

till

L a g**om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen.**

Häri genom förordnas, att 1, 2, 4, 8 och 12 §§ i 20 kap. strafflagen skola — 4 och 12 §§ i nedan angivna delar — erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Var, som stjälar gods eller penningar öfver trettio riksdaler, dömes, för stöld, till straffarbete i högst sex månader, där ej annorledes här nedan stadgat är. Äro omständigheterna synnerligen försvarande; må tiden för straffarbetet till två år höjas: äro de synnerligen mildrande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Går värdet ej öfver trettio riksdaler; då skall, där ej gärningen efter 4, 6, 8 eller 9 § bör annorledes anses, för snatteri dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §.

Den, som å skog eller mark, däri han ej äger del eller den han ej innehaver eller äger rätt att nyttja, olovligen fäller träd, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller, i sådant uppsåt, olovligen tager, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, ändå att han det icke bortfört, ansedd såsom hade han stöld förövat, där värdet går öfver trettio riksdaler. Går det ej öfver trettio riksdaler; vare lag, som i 24 kap. sägs.

4 §.

Till straffarbete — — — annans egendom.

Går i fall, varom i denna § förmåles, värdet av det tillgripna ej över trettio riksdaler; skall ändå för stöld dömas, efter ty nu sagt är; dock må, i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

8 §.

Varder någon, under en lagföring, förvunnen att hava å särskilda ställen eller tider förövat snatteri; skall han, där det tillgripnas sammanlagda värde överstiger trettio riksdaler, för stöld straffas.

Går sammanlagda värdet ej över trettio riksdaler; straffes efter ty i 4 kap. 3 § stadgat är.

12 §.

Den som, — — — därtill begått.

Ej må vad nu stadgat är tillämpas för delaktighet i brott efter 2 §, då värdet av det, varmed brottslig befattning tagits, ej går över trettio riksdaler.

*Bilaga.***Förslag**

till

L a g**om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.**

Häri genom förordnas, att 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skall, i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

166 §.

Var som å valplatsen stjäla från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes till straffarbete i högst fyra år. Går värdet av det tillgripna ej över trettio kronor, skall ändå för stöld dömas, efter ty nu är sagt; dock må i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

Lag samma — — — i kriget stupat.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den
15 april 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 12 april 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till *lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen* samt *lag om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, docenten Martin Fehr.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 16 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets den 15 april 1918 avgivna utlåtande över det den 12 april 1918 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i vissa delar av 20 kap. strafflagen och till lag om ändrad lydelse av 166 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914; och hemställde föredraganden, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Harry Guldberg.